

Csikány Tamás

A magyar katonai felsőoktatás 200 éve – dióhéjban

A magyar katonai felsőoktatás 2008 novemberében ünnepelte létrejöttének 200. évfordulóját. A Nemzet és Biztonság számára a Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem Hadtörténeti Tanszékének vezetője foglalta össze a 200 év történetét, kezdve a magyar országgyűlés 1808. november 5-i ülésével, amelyen József főherceg, Magyarország nádora bejelentésével életbe lépett a magyar katonai felsőoktatás első törvénye: az 1808. évi VII. törvénycikk a katonai Ludovika-akadémiáról.

A Ludovika megalapítása

„Mivel minden dolognak lelke a rend, a hadban is, kiben egész haza java, sok ezer lélek megmaradása áll, ez legszükségesebb. Ezt a rendet teszik pedig jó hadi tiszték s törvények.” Zrínyi Miklós a *Tábori Kis Tracta* című művében vetette fel a magyar tisztképzés életre hívásának gondolatát, amely fontos helyet kapott a 18. század végének nemesi reformelképzelései között. Az 1790/91. évi országgyűlés követelte „a katonai nevelés előmozdítására nemzeti hadi-iskola” létrehozását, és rendelkezett egy tudományi-tanulmányi bizottság létrehozásáról. A francia háborúban szenvedett óriási veszteségek hatására az 1807. évi országgyűlés ismét tárgyalta „az Országban felállítandó Katonai Nevelő Háznak, vagy is *Académiának* szükségességét”. A következő évben az uralkodó, I. Ferenc osztrák császár és magyar király – készülve egy újabb háborúra – hozzájárult egy magyar tisztképző akadémia felállításához. Ennek megvalósítására 1808. október 1-jén az országgyűlés két táblája alapítványt hozott létre. Két nappal később a király az Akadémia helyét is kijelölte Vácott, a királyné pedig 50 000 forintot, a rendektől kapott koroná-

zási ajándék egy részét, ajánlotta fel a nemes cél megvalósítására. Ezt követően a király leiratban hagyta jóvá a törvényt, melyet november 4-én a magyar országgyűlés mindkét táblája elfogadott.

Az 1808. november 5-i ülésen József főhercegnek, Magyarország nádorának bejelentésével életbe lépett a magyar katonai felsőoktatás első törvénye: az 1808. évi VII. törvénycikk a katonai Ludovika-akadémiáról. Az akadémia első igazgatójává a király Petrich András táborkari ezredest, később altábornagyot nevezte ki, aki 1827. november 9-ig volt a váci Ludoviceum igazgatója. A tényleges oktatás azonban egyelőre nem indult meg, sőt 1827 után sem, amikor újabb törvényeket alkottak az intézmény felállításáról. Miután kiderült, hogy a Vácott kijelölt épület alkalmatlan tisztképzésre, a nádor 1829-ben Pollack Mihályt bízta meg azzal, hogy a pesti Orczy-kertben és a város által ingyen átengedett szomszédos telken tervezze meg a katonai iskola épületét. Az építkezés 1836-ban fejeződött be. A tisztképzés azonban mégsem indulhatott el, az udvarnak, a császári kormánzatnak és udvari haditanácsának mindig sikerült akadályt gördítenie a pesti Ludoviceum működésének megkezdése elé.

A Magyar Hadi Főtanoda

Mészáros Lázár hadügyminiszter 1848. május 29-én felhívást tett közzé a sajtóban, melyben javaslatokat kért „a magyar Ludoviceum hadi akadémia” felállítására érdekében. A minisztériumba érkezett tervezetek közül Mészáros dr. Petzelt Józsefnek, a pesti egyetem „mérnöki szaktanulmányok r. ny. tanára, néhai hadi tanárnak” a tervét fogadta el. A képviselőház 1848. július 19-i ülésén Mészáros Lázár bejelentette: „a Ludoviceum iránti tervem készen van”. A miniszter 1848. július 20-án az „Alaprajza egy felállítandó magyar katonai főtanodának” című törvénytervezetét benyújtotta az országgyűlésnek. A Petzelt József által kidolgozott részletes terveket Mészáros november 22-én terjesztette fel az országgyűlésnek. Ugyanekkor a Közönlönyben megjelent a hadügyminiszter „Felszólítása” is, melyben bejelentette, hogy 1849. január 7-én 50 növendékkel szándékozik megnyitni a hadi főtanoda elemi tanfolyamának első évfolyamát. Az országgyűlés november 23-i, december 9-i és 11-i ülésén is tárgyalta a hadi főtanoda ügyét. Mivel a tanintézet jellege gyökeresen megváltozott, a képviselőház elhatározta, hogy az intézet megnevezése ne „Ludovicea”, hanem „Magyar Hadi Főtanoda” legyen. Az országgyűlés határozata kimondta, hogy az intézmény 1849. január 7-én nyíljon meg.

A császári-királyi csapatok 1848. decemberi támadása miatt a magyar főváros kiürítése már javában folyt, amikor 1849. január 4-én a hadi főtanoda épületében megtartották a felvételi vizsgát, melyen 38 ifjút vettek fel növendéknek. Vasárnap, 1849. január 7-én – már az osztrák katonai megszállás alatt – Petzelt József alezredes, aligazgató ünnepélyesen megnyitotta a Magyar Hadi Főtanodát. A fővárost meg-

szálló osztrák katonai és a kollaboráló civil hatóságok azonban január 17-én a főtanoda működését betiltották.

A Ludovika tényleges működésének első évtizedei

A magyar nemzeti tisztképzés tényleges megindulását az 1867-es osztrák–magyar kiegyezés tette lehetővé, egyben elkerülhetetlenül szükségessé. A következő évben megszülető véderőtörvény alapján felállítandó Magyar Királyi Honvédség részére tiszteket kellett biztosítani, így 1872-ben ténylegesen is megkezdte működését a Ludovika Akadémia. Az intézmény kezdetben tanfolyamjelleggel működött. Szerveztek hadköteles korú fiatalok számára tiszti előkészítő, tisztképző, tényleges tisztek számára továbbképző tanfolyamot, valamint ideiglenesen törzstiszti és tábori csendőr-tanfolyamot is. A bécsi hadügyi politika azonban egyelőre megghiúsította a hadköteles kor előtti fiatalok tiszti pályára nevelését, felkészítését célzó képzést. A hadseregért, a tiszti pályáért lelkesedő magyar fiatalok így csupán a császári és királyi közös hadsereg hadapródiskoláit és a bécsújhelyi Mária Terézia Akadémiát választhatták.

A tisztképzés helyzetét az 1883. évi XXXIV. törvénycikk változtatta meg. Ennek megszületésével új időszak kezdődött a magyar tisztképzés történetében: az akadémia ténylegesen is katonai nevelőintézetté vált. Egy olyan intézetté alakult át, amely a legkorszerűbb hadtudományi ismeretek oktatását és a hazafias nevelést egyaránt biztosította. Az akadémia a közös hadseregben már működő hadapródképző intézményekkel egyenrangú középfokú iskola lett. A Ludovikán végzetek, kevés kivétellel, továbbra sem lettek azonnal tisztek, ehhez még szükségük

volt olyan minőségű csapatszolgálatra, mely alapján előléptethették őket.

A Ludovika felsőfokú tisztképző intézményé válása

Az akadémián folytatott magas szintű oktató-nevelő munka és a haderő létszámának folyamatos növelése tette lehetővé, hogy 1897-re a Ludovika Akadémia valóban a nevének megfelelő, a bécsújhelyi Mária Terézia Akadémiával egyenrangú felsőfokú tanintézeté alakuljon. Az uralkodó által szentesített XXIII. törvénycikk biztosította, hogy a Ludovika olyan intézménnyé váljon, amelyet az alapítványtevők és kilencven évvel korábban, 1808-ban a törvényalkotók megálmodták. Az új rendszerű oktatás 1898 őszén indult be. A hároméves akadémiai tanulmányok sikeres befejezése után a végzeteket hadnagyokká léptették elő, és a Magyar Királyi Honvédség vagy a közös hadsereg valamelyik alakulatánál kaptak beosztást. A legtöbben a honvéd gyalogsághoz kerültek.

A Ludovika életének kiemelkedő eseményére, a Ludovika Akadémia zászlószentelési ünnepségére 1901. május 8-án került sor. A Magyar Királyi Honvédségnek születésétől kezdve csupán két fegyverneme volt, a gyalogság és a lovasság. Csak 1912-ben született törvény a honvédtüzérség felállításáról és vele együtt a tüzérszti képzés beindításáról. Az Akadémia életében a legnagyobb változást azonban a világháború kitörése okozta 1914-ben. A mozgósítás, az elhúzódó háború és a hatalmas veszteségek a tanári kar nagy részét a harcterekre szólították, ahová az akadémistákat is minél gyorsabban ki kellett küldeni. A lerövidített képzés is csak nehezen biztosította a gyorsan növekvő veszteségek miatt fellépő tiszthiányt. A Ludovika Akadémia

1872 és 1918 között – az alapítók szándékának megfelelően – a magyar fiatalság tisztképző intézménye lett. Az itt végzett tisztek a császári és királyi közös hadseregben, illetve a Magyar Királyi Honvédségben teljesítettek szolgálatot, képviselve azon értékeket, melyekre tanáraik nevelték őket. A Ludovika olyan intézménnyé vált, mely jelképezte a magyar katonai erényeket, a nemzeti elkötelezettséget és a tisztí hivatás tudományos szintű művelését.

A magyar vezérkari tisztképzés 1920–1945 között

Magyarországon először 1919 őszén, az Osztrák–Magyar Monarchia felbomlását és a forradalmak bukását követően nyílt lehetőség arra, hogy egy önálló nemzeti katonai akadémiát állítsanak fel. A Honvédelmi Minisztérium a Hungária körúti Pálffy tüzérlaktanyát (a mai Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem területét) bocsátotta a Hadiakadémia rendelkezésére. Az oktatás Tövisházy-Ferjentsik Ottó vezérkari ezredes vezetésével 1920. szeptember 27-én indult meg. A trianoni tiltások miatt a következő tizenhét évben, de különösen 1927. márciusáig rejtteni kellett az intézményt, ezért 1921 és 1927 között Ludovika Akadémia Tiszti Továbbképző Tanfolyam néven, majd Magyar Királyi Budapesti Honvéd Tiszti Szabályzatismertető Tanfolyam elnevezéssel működött, a harmincas évek fordulóján a „Hungária körúti tiszti szállóként” volt ismert. 1939 márciusától 1945 májusáig ismét Magyar Királyi Honvéd Hadiakadémia néven működhetett.

A hadiakadémiára csak olyan tényleges állományú nőtlen tisztek jelentkezhettek, akik első tiszti rendfokozatukat valamelyik katonai akadémián (1927-től a Ludovika Akadémián) szerezték, nem töltötték még

be a 30. életévüket, és általában főhadnagyi rendfokozattal rendelkeztek. A Hadiakadémia elvégzése után a hallgatók a vezérkari testület tagjai lettek, de alkalmasságukat, felkészültségüket, jellemüket állandó ellenőrzés alatt tartották, hiszen csak így maradhattak a testület tagjai.

A felsőfokú tisztképzés intézményei a két világháború között

A Ludovika Akadémia működésének újraindítását a honvédelmi miniszter 1919. szeptember 18-án rendelte el. Az 1920. június 4-én aláírt trianoni békediktátum tiltásai alapján egyetlen tiszti utánpótlást biztosító intézmény maradhatott a honvédség keretein belül, és ez a magyar királyi honvéd Ludovika Akadémia lett.

Belitska Sándor honvédelmi miniszter 1921 augusztusában terjesztette a nemzetgyűlés elé a tisztképzés új rendszerére vonatkozó tervezetét, amely az 1922. évi X. törvénycikkben emelkedett törvényerőre. A Ludovika Akadémián folyó elméleti és gyakorlati képzés célját a következőképpen határozták meg: „A gyakorlati kiképzés az illető fegyvernemnél az alosztálytisztsz számára szükséges gyakorlati ismereteket adja meg, az elméleti kiképzés által pedig a hallgatók szerezzék meg a magasabb katonai műveltséghez szükséges ismereteket, hogy ez alapon a katonai tudományokban önállóan tovább képezhessék magukat.” A végzősök kibocsátására, néhány éves kitérő után, hadnagyi rendfokozattal ünnepélyes keretek között került sor. A háború megváltoztatta az avatások bevált rendjét: az utolsó hivatalos tisztavatást 1944. augusztus 20-án tartották meg. A kialakult helyzetre való tekintettel 1944 őszén az akadémiát Körmentre, majd Németországba telepítették.

A pécsi *Zrínyi Miklós Akadémia* felállítását Horthy Miklós 1928. július 28-i személyes döntése már megalapozta, majd az 1929. január 25-i minisztertanácsi rendelet véglegesítette. A „rejtés” időszakában mint vámorztisztképző (közrendészeti) akadémia szerepelt, valójában a Ludovika Akadémia mellett a második tisztképző intézmény volt. 1931-ben a HM eln. 1. oszt. 111.408/1931. rendelete alapján feloszlatták, növendékeit a Ludovika Akadémiára helyezték át.

A HM eln. 1. oszt. 111.408/1931. rendelete kettéválasztotta a Ludovika Akadémián folyó tisztképzést. Ennek keretében létrehozták a II. főcsoportot, ahol a műszaki-, folyamőr-, repülő-, híradó- és vonatscaphoz kerülő tiszteket képezték. A két főcsoport hivatalosan 1939 októberében vált szét, és az említett II. főcsoport mint *Bolyai János Akadémia* folytatta működését. Egyidejűleg kivált belőle a repülőtisztképzés, amelyet Kassára helyeztek. Ugyanakkor a Ludovikáról egy ideig ide került a csendőrképzés is.

A Bolyai János Akadémián azt a célt határozták meg, hogy műszakilag magasán képzett, humánus, építő jellegű, a rájuk bízott katonákat vezetni, irányítani, de róluk gondoskodni is képes tiszteket, jó katonákat és igaz magyar embereket képezzenek a hazának. 1944. augusztus 20-án a Bolyai Akadémián tartották a három akadémia összevont avató ünnepségét, majd ősszel, a ludovikásokhoz hasonlóan, a bolyais akadémisták is erődítési munkálatokon vettek részt. Az akadémia 1945 januárjában Janovetz Lajos hadműszaki törzskari ezredes parancsnoksága alatt Németországba települt át a nyugalmasabb képzés folytatása érdekében.

A kassai M. Kir. Horthy Miklós (Horthy István) Repülő Akadémia alapjai rejtve már az 1920-as évek végétől kiépültek a

pécsi Zrínyi Miklós Akadémián, ahonnan a képzés Budapestre, a Hűvösvölgybe költözött. Az első időszakban az önként jelentkező végzősökből kiválasztott akadémistákat Szombathelyen képezték ki repülőgép-vezetőnek. Ez a néhány hónapos képzés azonban még nem jelenthette a végső megoldást. A Ludovika 1931-es kettéválasztásától ez a képzés a II. főcsoportnál folyt, míg végül 1939. november 5-én Kassán, a volt cs. és kir. Hadapródiskola épületében kezdte meg működését a Horthy Miklós nevét viselő repülő akadémia. Itt minden feltétel adott volt ahhoz, hogy a Magyar Királyi Honvéd Légierő részére jól felkészült repülőgép-vezetőket tudjanak képezni. Az intézmény 1943-ban vette fel a keleti fronton repülőbalesetet szenvedett kormányzó-helyettes nevét, így a továbbiakban Horthy István néven szerepelt.

1944-ben már akadémistákat is bevetettek Magyarország felett az angolszász bombázók ellen. Ebben az évben Szentkirályszabadján gyűlt össze a végzős évfolyam, majd az alaki felkészülés után, augusztus 20-án, közösen vettek részt Budapesten a Bolyai Akadémián tartott összevont tisztavetületen. 1944 őszén Szentkirályszabadjára települtek át, majd december 27-én a Berlin melletti Gattowba kerültek. 1945 januárjában Sankt Pölten, Gotha és Danzig következett, majd innen tovább vonulva Tangermündénél estek amerikai hadifogságba.

Tisztképzés a második világháború után

A második világháború következtében a magyar hadsereg feloszlott, tisztikara szétszilárdott, gazdag tapasztalatú katonai tanintézetek megszűntek. Az 1945. ja-

nuár 20-án Moszkvában aláírt fegyverszüneti egyezmény adott jogi alapot az új magyar hadsereg, benne a tisztikar megszervezésére. A békeszerződés megkötéséig a szovjet vezetésű Szövetséges Ellenőrző Bizottság (SZEB) nem engedélyezte az intézményesen szervezett tisztképzés beindítását, saját érdekeinek és ideológiájának megfelelően kizárólag a tanfolyamrendszerű képzéshez járult hozzá. E célt szolgálták az 1945–1947 között működő különböző időtartamú világnézeti és szaktanfolyamok (Nevelőtiszti Tanfolyam, Demokratikus Átképző Tanfolyam, Kísérleti Tanfolyam stb.), illetve a Honvédelmi Minisztériumban a Honvéd Tiszti Szabadegyetem.

1947. február 10-én Párizsban aláírták a békeszerződést, ezután nyomban megkezdődött a tisztképzés megszervezése. A tiszt- és tiszthelyettes-képzés 1947–1949 között a Honvéd Kossuth Akadémián és különböző szakmai tanfolyamokon zajlott. Az 1947 ősztől kibontakozó hidegháborús légkörben – szovjet nyomásra – erőteljes hadseregfejlesztés vette kezdetét, ám ennek tisztigényét a Kossuth Akadémia nem volt képes biztosítani. Ezért került sor 1949–1952 között 15 fegyvernemi tisztiskola felállítására, melyek a szovjet katonai tanintézetek mellett a tisztképzés legfontosabb színtereivé váltak. 1953-tól a hadsereg létszáma ismét csökkent, ennek során 1956 őszéig a fegyvernemi tisztiskolákat összevonták, illetve megszüntették. Közben a tisztigényét biztosítására 1953 őszén felállították a II. Rákóczi Ferenc Katonai Középiskolát, amely 1958-as megszüntetéséig az ország egyik legkorszerűbb katonai tanintézeteként működött.

Az 1956-os forradalom és szabadságharc leverése után, 1957 és 1967 között a fegyvernemi tisztiskolák központi utódin-

tézményében, a budapesti Egyesített Tiszti Iskolán folyt a tisztképzés, ahol a kezdeti kísérleti időszak tapasztalatai alapján az 1961/62-es tanévtől négyéves képzésre tértek át. A hallgatók a szakfegyvernemi katonai diplomájuk mellé polgári szaktechnikusi vagy általános iskolai tanári oklevelet is kaptak. 1967-ben jelentősen átalakult a tisztképzés rendszere a katonai főiskolák létrehozásával és a decentralizációval. Három önálló, a honvédelmi miniszter felügyelete alatt álló felsőfokú intézményt hoztak létre: a Kossuth Lajos Katonai Főiskolát Szentendrén, a Zalka Máté (1991-től Bolyai János) Katonai Műszaki Főiskolát Budapesten és a Killián György Repülő Műszaki Főiskolát Szolnokon. A Magyar Néphadsereg felsőfokú tanintézetének tananyagát az azonos profilú polgári főiskolákhoz igazították, a tanintézetek tanári karában nőtt a felsőfokú végzettségűek száma. A főiskolákon szigorúbbak lettek a felvételi követelmények, s a négyéves képzésben kiváló eredményt elért fiatal tiszteket főhadnagyi rendfokozattal avatták tisztté. Újabb átfogó reformok keretében a katonai tisztképzésben az 1970-es és 1980-as években integrált képzést vezettek be. A négyéves oktatást eredményesen befejezők kettős diplomát: üzemmérnöki, üzemgazdászti, illetve a parancsnoki szakon nevelőtanári diplomát kaptak. A tiszt utánpótlás biztosítására 1974-től 1987-ig kiépítették a katonai kollégiumok hálózatát (Eger, Nyíregyháza, Tata, Szeged, Győr, Balassagyarmat, Zalaegerszeg, Pécs, Székesfehérvár, Szolnok). A tiszt pályát választó, de érettségivel nem rendelkező fiatalok felkészítésére Szolnokon Katonai Előkészítő Tanfolyamot állítottak fel. 1990–1995 között honvéd gimnáziumokat létesítettek a fokozatosan kifutó kollégiumok helyén (Eger, Szeged, Győr). Az 1996/97-es tanévtől kezdve a Zrínyi Miklós

Nemzetvédelmi Egyetem felállításával lezajlott a katonai főiskolák integrációja.

A vezérkari tisztképzés újjászervezése a második világháború után

1947. december 1-jén Sólyom László vezérőrnagy, katonai csoportfőnök – egyben akadémiaparancsnok – vezetésével megkezdte működését a Honvéd Hadiakadémia, ezzel ismét beindult Magyarországon a vezérkari tisztképzés. Politikai okból azonban rövidesen ellehetetlenítették, így a felső szintű tisztképzés megalapozása az 1950-től 1955-ig működő Honvéd Akadémiára hárult. Király Béla vezérőrnagy, majd Gyulai Mihály ezredes és Matékovits Endre vezérőrnagy parancsnoksága alatt beindult a képzés a kétéves (ezred-, ezred-törzsparancsnoki és hadműveleti tiszt felkészítés), valamint az egyéves tagozaton (hadtest-, hadosztályparancsnokok; hadtest politikai tisztek; hadtest-, hadosztály-törzsparancsnokok kiképzése), továbbá a csapattest-parancsnoki (ezredparancsnoki) állomány kialakítása. Az 1952/53. kiképzési évben már áttértek a felvételi vizsgát követő hároméves képzésre.

A felső szintű politikai tisztképzés a Petőfi, Sztálin, majd ismét Petőfi nevet viselő Akadémián zajlott 1948 és 1956 között Dr. Felkai Dénes o. ezredes, Otta István ezredes, majd vezérőrnagy, illetve Pesti Endre ezredes irányításával.

A Zrínyi Miklós Katonai Akadémia

A Honvéd Akadémia 1955. március 15-én változtatott nevet, így jött létre a Zrínyi Miklós Katonai Akadémia, mely e néven 1996-

ig működött. Matékovits Endre vezérőrnagy és Márton András ezredes parancsnoksága alatt nagy léptekkel tértek át a korszerű hadművészeti elvek oktatására, aminek részeként 1955-ben létrehozták az atom- és vegyi kiképzési tanszéket, valamint a Szovjetunióban tanulók felkészítését végző különleges fakultást. A műszaki és a híradótiszteknél 1956 őszén áttértek a négyéves képzésre.

Uszta Gyula vezérőrnagy 1956 decemberében kiadott 5. számú hadseregparancsnoki utasítása kimondta: „A hadsereg szervezésében beállott változásoknak és a takarékoság elveinek megfelelően az eddig külön működő Zrínyi, illetve Petőfi Akadémia összevonását rendelem el.”

Az 1957-es ún. „csonka” kiképzési évben a volt Petőfi Akadémia mint Társadalomtudományi Tagozat kezdte meg működését az új szervezetben. Az új tanévben már beállt a „normál állapot”, a különböző fegyvernemeknél folytatódott a három-, illetve négyéves képzés. Az 1958/59-es tanévtől folytatódott a tudományos munka kiszélesítése. Borbás Máté, Tóth Lajos, Dr. Lantódi József vezérőrnagyok parancsnoksága alatt beindult a határőrképzés, a légvédelmi rakétatechnika oktatása, 1962-ben a hadtudományi doktori képzés. Az 1964/65-ös tanévben megkezdte működését a Hadművelési tanfolyam, majd az 1967/68-as tanévvel az akadémián áttértek az egységes hároméves képzésre.

Több ízben vezettek be új követelményrendszert és tantervet, melyek eredményeként megszülethetett az ET 23/1971. sz. törvényerejű rendelete, melynek értelmében a ZMKÁ oklevele egyetemi oklevéllel egyenértékű. Az 1972/73-as tanévben beindult a csapatrepülő-képzés. Dr. Simon Sándor vezérőrnagy (majd altábornagy) parancsnoksága idején megalkotott 1985. évi I. sz. törvény kimondta, hogy a

Zrínyi Miklós Katonai Akadémia egyetemi rangú tanintézet.

A Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem létrejötte és szervezeti változásai

A magyarországi társadalmi, politikai, gazdasági és katonai rendszerváltást követően jelentős reformfolyamatok zajlottak le a magyar felsőoktatás rendszerében is, melyek jelentős hatást gyakoroltak a katonai felsőoktatási intézményekre is. 1996. szeptember 1-jétől a katonai felsőoktatási intézmények kiváltak a Magyar Honvédség szervezetéből. Megalakult a Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem, (ZMNE) amely magába foglalta a korábbi Zrínyi Miklós Katonai Akadémiát, a Kossuth Lajos Katonai Főiskolát és a Szolnoki Repülő-tiszti Főiskolát. Az Akadémia bázisán egyetemi karok – a Hadtudományi, valamint a Vezetés- és Szervezéstudományi Kar – kezdtek meg működésüket, míg a korábbi főiskolák önálló főiskolai karokká alakultak át. Az egyetem a jogelőd intézmények területén (Budapest, Szentendre, Szolnok), illetve infrastrukturális bázisán helyezkedett el.

1997. szeptember 1-jei hatállyal az önálló főiskolai karok integrálódtak az egyetemi karok szervezetébe. Az újonnan megalakított Repülő-tiszti Intézet, valamint az intézménybe integrálódott Békepartnerségi Katonai Nyelvközpont és a Stratégiai Védelmi Kutatóintézet az oktatás feltételeit javították.

A felsőoktatási intézményhálózat átalakításáról szóló törvény értelmében 2000. január 1-jével a Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem, valamint a Bolyai János Katonai Műszaki Főiskola integrálódott: az utóbbi önálló főiskolai karként jelent meg a szervezeti struktúrában. Ezzel az egyetem a nemzetvédelmi felsőoktatás egyetlen in-

tézményévé vált. A képzés 2004. szeptember 1-jétől a Bolyai János Katonai Műszaki Főiskolai Kar, valamint a Vezetés- és Szervezéstudományi Kar egyesülésével már két egyetemi karon, a Kossuth Lajos Hadtudományi Karon, valamint a Bolyai János Katonai Műszaki Karon folyik.

A Kossuth Lajos Hadtudományi Kar

A Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem megalakulása óta eltelt több mint egy évtized során jelentős szervezeti változásokat élt meg az egykori Hadtudományi Kar is, amely 2004. július 19-én vette fel Kossuth Lajos nevét. A jogelődje által megteremtett értékeket megőrizve és tervszerűen továbbfejlesztve nemzetvédelmi, katonai képzési területen készíti fel a védelmi szféra, kiemelten a Honvédelmi Minisztérium, valamint a Magyar Honvédség igényeinek megfelelő, specifikus ismeretekkel rendelkező hivatásos tiszteket és, szakembereket. A szakok által lefedett – tudományosan megalapozott – elméleti és gyakorlati szakismeretek Magyarországon, illetve bizonyos értelemben Európában csak a Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem Kossuth Lajos Hadtudományi Karán folyó képzés keretében sajtíthatók el, illetve szerzhetők meg.

A kar kiemelt küldetésének tekinti, hogy hivatásra készít fel, továbbá annak sikerorientált gyakorlását teszi lehetővé. Ennek érdekében minden tekintetben megfelel az „élethosszig tartó tanulás” kor- és társadalomigénye által megfogalmazott követelménynek. Folyamatosan készen áll arra, hogy oktatási-képzési rendszerét a tudományos és szakmai értékek átörökítése mellett a társadalmi, ezen belül a megrendelői igényeknek megfelelően innovatívan fejlessze.

A kari tudományos műhelyek egyedülállóak, a hadtudományi diszciplína jelene és jövője szempontjából értékük, illetve értékteremtő működésük szinte felbecsülhetetlen. A tudományos életpálya gyakorlásához szükséges ismeretek megszerzésére a ciklikus képzési rendszer harmadik szintjén, a Hadtudományi Doktori Iskola tudományszakjain nyílik lehetőség. Az oktatói, valamint a tudományos munka eredményes végzéséhez a kar hatékony együttműködést folytat a NATO- és az EU-országok társintézményeivel. A Kossuth Lajos Hadtudományi Karnak a megrendelők részéről is megerősített meggyőződése, hogy tevékenységével meghatározó módon hozzájárul a magyar, illetve az európai értelmiség egy fontos, a történésekre hatást gyakorolni képes rétegének fenntartásához és formálásához.

Bolyai János Katonai Műszaki Kar

A többciklusos, horizontális, illetve vertikális integrációk eredményeként létrejött Bolyai János Katonai Műszaki Kar (BJKMK) értékrendjében 2004. szeptember 1-jétől egyidejűleg jelentek meg a professzionális haderő, valamint a műszaki értelmiség által képviselt értékek. Jogelődjei értékeit megtartva és fejlesztve a bolognai elveknek megfelelően három tudományágban és képzési területen folytat alapképzést, továbbá két tudományágban mesterképzést. Képzési stratégiájában elsőbbséget élvez a Magyar Honvédség, mint megrendelő mindenkori igényeit ki-elégítő tisztú utánpótlás felkészítése.

A képzési kínálat jelentős részét képezi a civil szféra munkaerőpiaci igényeinek megfelelő képzések folytatása és fejlesztése. A felsőoktatás kihívásainak megfelelően, illetve

a regionális igényeket is figyelembe véve a kar a Budapesti Műszaki Főiskolával, valamint a Szegedi Tudományegyetemmel mint stratégiai partnerekkel közös képzéseket folytat. A kar képzési rendszerében fontos szerepet játszik a székhelyen kívüli képzés keretében Ózdon folyó oktatás.

A kar küldetésének tekinti a tudományos kutatás és tudományos továbbképzés kutatóhelyi szintű tervezését, szervezését, végrehajtását. A tudományos ismeretek megszerzésére az új, többciklusú képzés harmadik szintjén, a Katonai Műszaki Doktori Iskolában nyílik lehetősége az érdeklődőknek. A BJKMK polgárai azon munkálkodnak, hogy a jelentős történelmi hagyományokkal rendelkező, országosan is elismert intézmény a felsőoktatási piac aktív szereplőjeként minőségi és versenyképes tudást biztosítson. A kar kiemelt célja, hogy emberközpontú működését megőrizve egész életen át történő kötődést és tanulási lehetőséget biztosítson, valamint a társadalmi, illetve gazdasági környezettel harmonikusan együttműködve hozzájáruljon a korszerű igényeket kielégítő felsőfokú végzettségek, továbbá szakképzettségek megszerzéséhez.

Az egyetemi képzés és tudományos munka

Napjainkra a Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem valósította meg Mészáros Lázárnak, az 1848-as forradalom és szabadságharc hadügyminiszterének elképzelését a korszerű magyar katonai oktatásról, amely egy olyan egyedülálló katonai oktatási intézmény létrehozását tűzte ki célul, amelyben a „gyakorlatias és tudományos egyének” képzése folyik.

A ZMNE sajátos jellegét bizonyítja, hogy a katonai képzésen túl az egyetem alapve-

tő feladata a honvédelem, a rendvédelem és a nemzetbiztonság területén a hivatásos állományú szakemberek képzése, felkészítése, illetve továbbképzése. Mára a felsőoktatási intézmények ismeretgyarapító és -átadó kötelezettsége kiegészült a munkaerőpiac, valamint a gazdaság elvárásaihoz is igazodó képességgel, így az egyetemen folyó képzés a „civil” biztonság- és védelempolitikai, védelmi igazgatási, gazdálkodási és mérnöki szakokkal bővült.

Munkaerőpiaci versenyképességének javítása érdekében a Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem az élethosszig tartó tanulás és az elektronikus képzés feltételeinek fejlesztését is kiemelt feladatoként kezeli.

A hatékony, eredményes képzést elősegítendő kiemelt jelentőséggel bír a dinamikus oktatói gárda kialakítása, illetve megtartása, a hallgatók személyre szabott képzése és nevelése, valamint az oktatás modern technikáinak alkalmazása.

A Kossuth Lajos Hadtudományi Kar alapszakjai (BSc):

- biztonság- és védelempolitikai;
- büntetés-végrehajtási nevelő;
- nemzetbiztonsági;
- katonai vezetői szak.

A kar mesterszakjai (MSc):

- biztonság- és védelempolitikai;
- katonai vezetői;
- határrendészeti és védelmi vezetői szak.

A Bolyai János Katonai Műszaki Kar alapszakjai (BSc):

- had- és biztonságtechnikai mérnöki;
- katonai gazdálkodási;
- pénzügyi és számviteli;
- közlekedésmérnöki;
- gépészmérnöki;
- védelmi igazgatási szak.

A kar mesterszakjai (MSc):

- védelmi vezetéstechnikai rendszertervező;
- védelmi igazgatási;
- katonai logisztikai;
- katasztrófavédelmi mérnöki;
- biztonságtechnikai mérnöki szak.

A ZMNE a védelmi szféra speciális szellemi műhelye, az oktatási tevékenység mellett a rendelkezésére álló szellemi potenciáljával, infrastruktúrájával meghatározó regionális és országos jelentőségű kutatóbázis, tudományos kutatóhely.

Az egyetemen folyó tudományos kutatás a tudományos tevékenység kiemelt területe, amely a karokon, illetve a tanszékeken folyó – az adott szervezeti egység tudományos-szakmai adottságainak, illetve lehetőségeinek megfelelő – alap-, alkalmazott-, illetve fejlesztő-kutatói tevékenységet foglalja magába. Az intézmény polgárai rendkívül fontosnak tartják a különböző kutatás-fejlesztési programokat is, amelyek nagyban hozzájárulnak szakmai munkájuk eredményeinek gyarapításához.

A ZMNE a tudományos utánpótlás biztosítása érdekében központi kérdésként

kezeli a fiatal tehetségek gondozását. A tudományos diákköri mozgalom keretei között folyó tudományos tevékenység a doktori képzés egyik legjobb előiskolája, a doktori iskolákba való felvétel fontos feltétele.

Az egyetemi tudományos élet fontos összetevője a doktori képzés és fokozatszerzés, valamint a habilitációs eljárás, amely a magasan képzett kutatók és szakemberek utánpótlását hivatott biztosítani. Ebben a tevékenységben kiemelt jelentőséggel bír az egyetem Hadtudományi, valamint Katonai Műszaki Doktori Iskolája.

Az Egyetemi Központi Könyvtár mint a tudás bázisa két olvasószolgálattal (nyílt, valamint NATO- és nemzeti titkos), továbbá korszerű számítógépekkel ellátott három olvasóteremmel, számos külön gyűjteménnyel és kiválóan felszerelt informatikai kabinetekkel áll a felhasználók rendelkezésére. A könyvtár fő gyűjtőköre a hadtudomány, a biztonság- és védelempolitika, a vezetés- és szervezéstudomány, valamint a katonai műszaki tudományok szakirodalma. A könyvtári állomány nagysága meghaladja az 500 000 dokumentumot. ■